

Eberwein, W.; Tholen, J. (1997): Market or Mafia. Russian Managers on the Difficult Road towards an Open Society. Aldershot: Ashgate Publishing Limited. 255 s. ISBN1 85972 395 0

Viera Žúborová

Abstract

In this works the authors are dealing with the process of modernisation, democratisation and democratic phenomena which influence the future development of the new Russian managerial sphere. They present a new sight of the process in Russian Federation that the state is developing into a system of "warlords". Also this work deals with the working and professional situation not only in Russia but the authors try to compare it with the situation in Germany and England, especially the situation of managers. In whole work dominate a simple definition of the Russian managers through the sentence "Trust is good, but control is better".

Key words: book review, managers, society, research, engineer, economist

Publikácia venujúca sa problematike budovania ekonomických a manažérskych sietí v Ruskej federácii v období kolapsu a po rozpade Sovietskeho zväzu. Prostredníctvom komparácie ruských, anglických a nemeckých manažérov, autori ponúkajú špecifický obraz transformácie post-demokratických ekonomických sietí. Už na začiatku prichádzajú k názoru, že väčší vplyv sociálneho a politického prostredia na hierarchické usporiadanie manažérského vedenia podnikov je v ruskej spoločnosti. Taktiež zastávajú názor, že staré (vládnuce) politické štruktúry naďalej ovplyvňujú a určujú chod denného režimu spoločenského a politického systému štátu.

Vnútná štruktúra kapitol v publikácii je logicky rozčlenená na tri hlavné kapitoly, úvod do problematiky, jadro – vedenie rozhovorov s manažérmi podnikov z jednotlivých vybraných krajín a záver – postavenie ruských manažérov v procese transformácie.

Eberwein a Tholen sa v prvej kapitole pod názvom „*The state of research regarding Russina management and the research conception*“ zaoberajú predovšetkým vymedzením hlavných metód výskumu, prostredníctvom ktorých sa pokúšajú riešiť jednotlivé hypotézy. Úvodná podkapitola sa predovšetkým snaží vyriešiť základnú otázku, ktorou sa zaoberá odborná verejnosť – či Jel'cinova politika nesmeruje a netransformuje sa smerom k

autoritatívnej ceste trhovej ekonomiky, ako to bolo v Južnej Kórei alebo Chile. Snaha o zodpovedanie tejto otázky je riešená cez postupnú prezentáciu a definovanie bývalého hierarchického rozloženia ekonomických sietí v Sovietskom zväze. Podľa autorov základným stavebným pilierom tohto gigantického systému bola byrokracia plniaca tri základné funkcie (ako základ fungovania ekonomiky – „hostic way“, ako kult plánovania, disciplína ako základ politiky a authority). V rámci úvodných podkapitol je charakterizovaný aj centrálny systém sovietskeho ekonomického plánovania, ktorý mal dopomôcť k vytvoreniu beztriednej spoločnosti, v rámci ktorej každá činnosť určitej skupiny bola poistená tzv. dvojitou hierarchickou autoritou (v organizácii a v spoločnosti vedúcou politickou stranou). Nielen ekonomická sféra ale aj politická sféra bola skôr budovaná na základoch štruktúry štátnej administratívy, čo neskôr významne ovplyvnilo transformačný a tranzičný proces v štáte. Ďalším dôležitým faktorom vplývajúc na tieto procesy bola spätosť ekonomiky s politikou, respektíve silná závislosť ekonomiky na politike.

V druhej kapitole autori publikácie prezentujú obsiahlu empiricko-analytickú deskripciu svojich (aj iných) výsledkov v oblasti budovania politicko-ekonomických a spoločenských štruktúr, v období prechádzajúceho režimu smerujúceho ku kolapsu a transformujúceho sa štátu smerom k trhovej ekonomike.

Prostredníctvom rozhovorov vedených z najvyššími predstaviteľmi ekonomickej sféry vo vybraných krajinách (ZSSR/Rusko, Spolková republika Nemecko, Veľká Británia) a ich postupnou prezentáciou v rámci publikácie odкрývajú deficit, nedostatky a možné hrozby transformácie v rámci sovietskeho štátu. Prichádzajú ku konštatovaniu, že aj napriek obdobiu prestavby (perestrojka a glasnosť) prevláda silný individualizmus, silná izolácia v rámci ruského vrcholového manažmentu. Prevažuje autokracia nad skupinovú prácou (team-work) – hierarchicko – autoritatívne orientovaná. Na základe zozbieraných a prezentovaných rozhovorov autori načrtli v rámci publikácie určitý vzorec – schému ruských vnútorných sieťových vzťahov. Prirovnávajú ju ku geometrickému tvaru – kosoštvorcu – ktorého stredom je riaditeľ (rovnako ako v západných krajinách). Základným rozdielom v porovnaní danej schémy je voľba „vybraných“ manažérov. Problém je v tom, že tento proces nevnímajú ako základný atribút pre politicko-demokratické inštitúcie, ale skôr ako ekonomicko-funkcionálny inštrument.

Zaujímavé závery pri rozhovoroch sú najmä v prezentovaní očakávanej budúcnosti, napredovania, či smerovania Sovietskeho zväzu. Až 2/3-tiny opýtaných prezentovali a

stotožnili sa s názorom, že by to mohla byť stredná – tretia cesta transformácie, a to kombinácia socializmu a kapitalizmu – trhovú spoločnosť s verejným vlastníkom.

Posledná podkapitola v rámci druhej kapitoly sa venuje všeobecnej problematike, ktorá bola viditeľná v mnohých krajinách postkomunistického areálu. Proces privatizácie charakterizujú ako neukončený, nenaplnený prechod. Dôvodom podľa nich boli neustále politické konflikty, ktoré prispeli k tomu ako sa celý proces zdeformoval do takej podoby, v ktorej boli viditeľné kontroverzné vlastníctva, narastajúci odpor štátnej byrokracie a veľkých industriálnych organizácií.

Tretia a finálna kapitola publikácie sa pokúša prezentovať viac konceptuálne – teoreticky orientovaný pohľad na daný výskum a snaží sa mu dať určitú štruktúru pre nastávajúce použitia. Fundamentálnou pomôckou im k tomu slúži všeobecná typológia (Zaslavskaya, Tyomskina), ktorá rozdeľuje elitné skupiny v procese ekonomickej a politickej zmeny v Rusku v rokoch 1989 – 1991 do štyroch skupín. (1) predchádzajúci členovia politickej nomenklatúry, (2) noví „podnikatelia“, (3) tí ktorí sa aktivizujú, respektíve sú aktívni v tieňovej ekonomike a v rámci kriminálnej sféry a (4) ekonomická nomenklatúra. Táto typológia slúži predovšetkým na zaradenie „odpovedajúcich“ z druhej kapitoly. Výsledkom je konštatovanie, že v rámci tranzičného prostredia existujú paralelné štruktúry, či akési inštitucionálne vákuum, ktoré bráni procesu napredovať vpred. V závere autori tiež konštatujú, že tento proces stagnácie sa môže vyriešiť len nástupom novej generácie (novej generácie mladých manažérov), ktorí sú pripravení čeliť rizikám produkcie a novým výrobným procedúram.

Publikácia je ukončená výstižným citátom, ktorý všeobecný cieľ transformačného procesu ponecháva neukončený. *„Rusko nemôžeme pochopiť prostredníctvom uvažovania či úvah, nemôžeme ho merať cez všeobecné štandardy. Rusko má jedinečnú štruktúru a jedine ona môže veriť v Rusko.“*

Aj napriek tomu, že predkladaná publikácia patrí medzi staršie, nachádzame tu veľmi špecifické a zaujímavé poznatky, ktoré sa dajú aplikovať aj na súčasné vzťahy medzi politickou a ekonomickou elitou v rámci národného štátu. Taktiež autormi predkladaný výskum môže slúžiť ako určitá predloha k podobným snahám zaznamenať meniace sa vzťahy v rámci ekonomických a politických skupín a ich prístupu k moci v súčasnom globálnom svete.